

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Фінансове право»

на тему: «Правове регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в
Україні: від Дія.City до національної екосистеми»

Студентка групи ПР-32

Дупелич Мар'яна

Керівник: д.філ. з права, доц. Кузь Т.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1. Поняття та сутність венчурних інвестицій: економіко-правовий аспект.....	6
1.2. Інноваційна діяльність як об’єкт правового регулювання в Україні.....	8
1.3. Принципи, суб’єкти та форми здійснення венчурного інвестування.....	9
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯ.СІТУ).....	16
2.1. Нормативно-правова база регулювання венчурних інвестицій в Україні.....	16
2.2. Правовий режим спеціального правового простору «Дія.City».....	18
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОСИСТЕМИ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ.....	22
3.1. Проблемні аспекти правового регулювання венчурних інвестицій в Україні.....	22
3.2. Напрями вдосконалення правового забезпечення розвитку інноваційної екосистеми України.....	24
Висновки до розділу 3.....	26
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Актуальність дослідження правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні зумовлена низкою об'єктивних факторів. По-перше, у сучасних умовах цифрової трансформації економіки та воєнного стану венчурні інвестиції стають одним із головних джерел фінансування інноваційних проєктів, особливо в ІТ-секторі. По-друге, запровадження спеціального правового режиму «Дія.City» у 2021 році стало першим в історії України досвідом створення сприятливих умов для венчурного капіталу, проте перехід від локального спеціального режиму до повноцінної національної інноваційно-інвестиційної екосистеми залишається невирішеним завданням. По-третє, відсутність комплексного законодавства про венчурне інвестування, фрагментарність норм та обмеженість дії режиму Дія.City лише цифровою сферою стримують залучення іноземного капіталу та гальмують технологічний розвиток країни. Саме поєднання високого ризику венчурних інвестицій з недостатнім правовим захистом інвесторів є ключовим бар'єром на шляху до європейської інтеграції та створення конкурентоспроможної економіки, тому наша тема набуває особливої актуальності в умовах необхідності адаптації законодавства до acquis ЄС та формування єдиної державної політики інноваційного розвитку.

Науково-практичне значення дослідження полягає в комплексному аналізі еволюції правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності, що дозволяє сформулювати цілісну картину переходу від спеціального режиму до національної екосистеми. Теоретичне значення полягає в уточненні понять, принципів, суб'єктів і форм венчурного інвестування, а також у систематизації проблемних аспектів чинного законодавства. Практичне значення роботи проявляється в розробці конкретних напрямів вдосконалення нормативної бази: пропозиціях щодо прийняття спеціального закону про венчурне інвестування, поширення механізмів Дія.City на інші сектори економіки та внесення змін до Цивільного та Господарського кодексів.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні, виявлення проблемних аспектів чинного законодавства та обґрунтування напрямів його вдосконалення з метою формування національної інноваційно-інвестиційної екосистеми на базі досвіду спеціального правового режиму «Дія.City».

Для реалізації мети у курсовій роботі поставлено **наступні завдання:**

- 1 розкрити поняття, сутність та економіко-правовий аспект венчурних інвестицій, визначити інноваційну діяльність як об'єкт правового регулювання;
- 2 дослідити принципи, суб'єкти та форми здійснення венчурного інвестування в Україні;
- 3 проаналізувати нормативно-правову базу регулювання венчурних інвестицій та детально охарактеризувати правовий режим спеціального правового простору «Дія.City»;
- 4 виявити проблемні аспекти правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності;
- 5 обґрунтувати основні напрями вдосконалення правового забезпечення розвитку національної інноваційної екосистеми України.

Ступінь наукового дослідження теми у вітчизняній літературі є достатнім щодо загальних питань інвестиційного та інноваційного права, проте недостатньо розробленим саме щодо венчурного інвестування та переходу від Дія.City до національної екосистеми. Фундаментальні положення розкрито в монографіях С. В. Глібка (2022), О. С. Кириченка (2021), Я. В. Сімутіної (2023) та навчальних посібниках О. В. Гука (2022) і М. В. Коваліва (2020). Специфічні аспекти венчурного інвестування проаналізовано в статтях О. М. Вінника (2021), О. Р. Шишки (2023), А. М. Євкова (2024) та О. А. Явора (2024). Офіційні джерела (закони № 1667-IX, № 1946-IX, постанови КМУ 2021–2025 рр.) та матеріали Міністерства цифрової трансформації України становлять емпіричну основу дослідження.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні.

Предметом дослідження є нормативно-правові акти, наукові концепції та механізми, що регулюють венчурні інвестиції та інноваційну діяльність, зокрема особливості спеціального правового режиму «Дія.City» та перспективи їх розвитку до рівня національної інноваційно-інвестиційної екосистеми.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних юридичних методів. Загальнонаукові методи включають аналіз і синтез (для розкриття сутності венчурних інвестицій), системний метод (для вивчення взаємозв’язку норм інвестиційного та інноваційного права), порівняльно-правовий метод (для зіставлення загальних норм і спеціального режиму Дія.City). Серед спеціально-юридичних методів застосовано формально-юридичний (для аналізу текстів законів і постанов), історико-правовий (для вивчення еволюції регулювання від 1991 року до 2025 року) та метод правового моделювання (для обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства). Таке поєднання методів забезпечило об’єктивність, комплексність і наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, які об’єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (28 найменувань на 4 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 34 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття та сутність венчурних інвестицій: економіко-правовий аспект

Венчурні інвестиції становлять особливий різновид інвестиційної діяльності, що характеризується високим рівнем ризику та спрямованістю на фінансування інноваційних проєктів на ранніх стадіях розвитку. З економічної точки зору, «вони являють собою довгострокове пряме вкладення капіталу приватними та інституційними інвесторами з метою створення інноваційних проєктів, їх оновлення, модернізації та підтримки стартапів» [8, с. 68]. Сутність такого інвестування полягає в «трансформації ресурсів (капіталу) учасників за значного ризику в модернізацію виробничої бази, технічний супровід наукоємної продукції та зміну технологічного укладу галузей для задоволення нових потреб споживачів» [1, с. 220].

На відміну від традиційного інвестування, венчурне не передбачає гарантованого забезпечення майном чи повернення коштів; єдиною «заставою» часто виступає частка в статутному капіталі товариства або акції. Це зумовлює його ризикову природу: ймовірність неотримання прибутку чи втрати інвестицій є високою, що відповідає правилу «3-3-3-1» (лише 1 % проєктів повністю окупить усі вкладення) [1, с. 221, 253–254]. Об'єктами венчурного інвестування виступають переважно «об'єкти права інтелектуальної власності (винаходи, корисні моделі, ноу-хау, технології), а також інноваційні продукти чи процеси їх створення, що не мають аналогів або вдосконалюють існуючі» [1, с. 220–221, 250–252].

З правового погляду венчурні інвестиції регулюються загальними нормами інвестиційного та цивільного законодавства, оскільки спеціального закону про венчурну діяльність в Україні немає. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що «вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку

чи соціального ефекту, а інвесторів як суб'єктів, які приймають рішення про вкладення таких цінностей» [10]. Суб'єктами венчурних відносин є «інвестори (бізнес-ангели, венчурні фонди, фізичні та юридичні особи), венчурні компанії (стартапи у формі ТОВ, АТ, ФОП) та розробники інтелектуальної власності» [1, с. 222, 242–244].

Правова природа венчурного інвестування є приватноправовою (цивільно-правові договори, корпоративні відносини), з елементами публічного регулювання через державну підтримку. Воно здійснюється на засадах «договорів про спільну діяльність, інвестиційних договорів чи придбання корпоративних прав (статті 509–516, 1112–1131 Цивільного кодексу України, ст. 326 Господарського кодексу України)» [26; 4]. Однак чинне законодавство не містить чіткого визначення венчурного інвестування в інноваційній сфері, що «створює правові колізії щодо прав та обов'язків сторін, захисту інтелектуальної власності та виходу з інвестицій» [27, с. 211–220; 28, с. 18–27].

Особливо гостро ці проблеми проявляються в ІТ-секторі та стартапах на розробку програмного забезпечення, де «основним активом є об'єкти інтелектуальної власності, а законодавство не диференціює венчурне фінансування як окремий вид інвестицій» [8, с. 69–71]. Відсутність спеціальних механізмів (наприклад, пріоритетних прав інвесторів при банкрутстві стартапу, чітких правил передачі ІР) «призводить до ризиків втрати інвестицій та відтоку капіталу» [8, с. 72]. Таким чином, економіко-правова сутність венчурних інвестицій полягає в поєднанні високоризикового фінансування інновацій з недостатнім нормативним забезпеченням, що вимагає подальшого вдосконалення законодавства для формування стабільної національної екосистеми.

1.2. Інноваційна діяльність як об'єкт правового регулювання в Україні

Інноваційна діяльність є одним із ключових об'єктів правового регулювання в Україні, що визначається як сукупність заходів, спрямованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій з метою отримання комерційного та/або соціального ефекту [10; 11]. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» (ст. 1), це «діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок з випуском нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1, с. 224]. Об'єктами такої діяльності виступають «інноваційні продукти, технології, об'єкти інтелектуальної власності, а суб'єктами є фізичні та юридичні особи, держава та органи місцевого самоврядування» [11].

Правове регулювання інноваційної діяльності здійснюється на підставі комплексу нормативно-правових актів. Базовими є «Закон України «Про інвестиційну діяльність» (1991 р.), який інтегрує інноваційну діяльність у інвестиційні процеси, та Господарський кодекс України, що регулює підприємницькі аспекти» [10; 4]. Податковий кодекс України та спеціальні закони забезпечують стимули, зокрема «через правовий режим Дія.City, запроваджений Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 р. № 1667-IX та Законом № 1946-IX» [12; 9]. Цей режим передбачає «податкові пільги, гіг-контракти та спеціальні умови для резидентів, що стимулює інновації в цифровій сфері та сприяє переходу до національної інноваційно-інвестиційної екосистеми» [2; 6; 7; 21].

Адміністративно-правове регулювання охоплює «державну підтримку, експертизу проєктів та створення інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори), що детально розкрито в монографічних дослідженнях» [3, с. 1–290; 15, с. 1–288]. Економіко-правовий аспект підкреслює «інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості в умовах Четвертої промислової революції, де інновації виступають об'єктом капітальних вкладень та джерелом конкурентоспроможності» [13].

Сучасний стан регулювання характеризується адаптацією до європейських стандартів та викликами воєнного стану (постанови КМУ № 382, № 1445, № 163 тощо), що «забезпечують функціонування режиму Дія.City навіть в умовах нестабільності» [20; 17; 21]. Водночас залишаються проблеми фрагментарності норм та недостатньої спеціалізації щодо венчурного фінансування інновацій [3; 27]. Таким чином, інноваційна діяльність як об'єкт правового регулювання еволюціонує від загальних норм до спеціальних режимів, формуючи основу національної екосистеми, де Дія.City є ключовим елементом стимулювання цифрових інновацій та венчурних інвестицій.

1.3. Принципи, суб'єкти та форми здійснення венчурного інвестування

Венчурне інвестування в Україні здійснюється на засадах загальних принципів інвестиційної та цивільної діяльності, доповнених спеціальними засадами правового режиму Дія Сіті, що створює передумови для переходу від локального спеціального режиму до національної інноваційно-інвестиційної екосистеми. Принципи венчурного інвестування впливають насамперед із Закону України «Про інвестиційну діяльність», де інвестиційна діяльність провадиться на основі різноманітних форм інвестування: «інвестування громадянами, недержавними підприємствами, державного інвестування, місцевого інвестування, державної підтримки, іноземного інвестування та спільного інвестування» [10].

Ці засади забезпечують добровільність, рівність учасників та свободу вибору форм вкладення коштів. Доповнюються вони принципами цивільного права, серед яких ключовим є «свобода договору», закріплена в Цивільному кодексі України: «Сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості» [26, ст. 627]. Крім того, загальними засадами цивільного законодавства виступають

«свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом», «справедливість, добросовісність та розумність» [26].

Спеціальні принципи для венчурного інвестування в цифровій сфері встановлює Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1667-IX. Загальними засадами правового режиму Дія Сіті є:

«1) свобода діяльності, а саме наявність у всіх резидентів Дія Сіті права самостійно провадити господарську діяльність;

2) невтручання держави;

3) презумпція правомірності діяльності резидентів Дія Сіті;

4) гарантія державою збереження правового режиму Дія Сіті;

5) формальний характер процедури набуття статусу резидента Дія Сіті;

6) добровільність резидентства в Дія Сіті» [12, ст. 2 ч. 4].

Держава гарантує стабільність режиму протягом 25 років: «Протягом 25 років... держава гарантує резидентам Дія Сіті чинність правового режиму Дія Сіті та стабільність його умов» [12, ст. 3 ч. 2]. Ці принципи забезпечують передбачуваність для венчурних інвесторів, зменшуючи ризики змін законодавства та створюючи основу для довгострокового фінансування інновацій.

Науковці підкреслюють, що венчурне інвестування відрізняється високим ризиком, що відображається у відсутності спеціального закону та фрагментарності регулювання. Як зазначає О. М. Вінник, венчурне інвестування інноваційної діяльності потребує чіткого визначення суб'єктного складу та об'єктів, оскільки чинне законодавство не встигає за економічними відносинами [1, с. 34–41]. Аналогічно О. Р. Шишка вказує на ключові проблеми нормативно-правового забезпечення венчурного інвестування, зокрема в «оборонних технологіях (military tech), де відсутність спеціальних норм щодо захисту інтелектуальної власності та виходу інвесторів створює правову невизначеність» [27, с. 211–220].

Суб'єкти венчурного інвестування поділяються на інвесторів та отримувачів інвестицій (венчурні компанії/стартапи). Згідно із Законом «Про інвестиційну

діяльність» інвестори це «суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності» [10, ст. 5 ч. 2]. Учасниками можуть бути «громадяни та юридичні особи України, іноземних держав» [10, ст. 5 ч. 3].

У режимі Дія Сіті ключовим суб'єктом є резидент Дія Сіті - «юридична особа, яка відповідно до цього Закону набула статусу резидента Дія Сіті та згідно з інформацією, що міститься у реєстрі Дія Сіті, перебуває у зазначеному статусі» [12, ст. 1 п. 11]. Набуття статусу є добровільним: «Набуття статусу резидента Дія Сіті за цим Законом є добровільним» [12, ст. 4 ч. 1]. Для набуття статусу юридична особа повинна відповідати критеріям: «здійснювати визначені види діяльності (комп'ютерне програмування, дослідження та розробки тощо), мати середню винагороду не менше еквіваленту 1200 євро, середньооблікову кількість працівників та гіг-спеціалістів не менше дев'яти осіб, кваліфікований дохід не менше 90 %» [12, ст. 5 ч. 1].

Інвестори в Дія Сіті отримують особливий захист: «на всіх резидентів Дія Сіті та їх учасників (акціонерів) поширюється система державних гарантій захисту інвестицій, передбачена законодавством про інвестиційну діяльність та режим іноземного інвестування» [12, ст. 3 ч. 5]. Суб'єктами є також гіг-спеціалісти, які працюють за гіг-контрактом, це «цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов'язується виконувати роботи та/або надавати послуги... а резидент Дія Сіті зобов'язується оплачувати... і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови» [12, ст. 1 п. 1; 14].

Дослідження А. М. Євкова, О. Р. Шишки та О. А. Явора підтверджують, що «суб'єктний склад венчурних відносин включає бізнес-ангелів, венчурні фонди, стартапи та розробників об'єктів інтелектуальної власності, проте відсутність спеціального регулювання призводить до ризиків для всіх учасників» [8; 27; 28].

Монографічні праці С. В. Глібка та О. С. Кириченка підкреслюють роль держави як суб'єкта підтримки через інвестиційні проекти та адаптацію до ЄС [3; 13].

Форми здійснення венчурного інвестування є різноманітними та еволюціонують від загальних цивільно-правових конструкцій до спеціальних механізмів Дія Сіті. Загальною формою є капітальні вкладення: «інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів... здійснюються у формі капітальних вкладень» [10, ст. 1 ч. 3]. Інвестиційна діяльність забезпечується «шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами» [10, ст. 2 ч. 3]. Фінансування може здійснюватися за рахунок «власних, позичкових, залучених коштів, бюджетних асигнувань, благодійних внесків» [10, ст. 10 ч. 1].

Ключовою цивільно-правовою формою є договір про спільну діяльність, «за договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законові» [26, ст. 1130]. Можливе просте товариство: «За договором простого товариства сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети» [26, ст. 1132]. Вклади включають «гроші, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки» [26, ст. 1133]. Спільне майно є частковою власністю учасників [26, ст. 1134].

У режимі Дія Сіті з'явилися спеціальні форми, орієнтовані саме на венчурне інвестування. Зокрема, конверсія позики в частку: «Договором позики... може бути передбачено, що на вимогу кредитора... боржник зобов'язаний прийняти кредитора до складу учасників... та вважати відповідну суму позики додатковим вкладом» [12, ст. 29]. Також передбачено умовні правочини щодо часток: «Особливості укладення правочину щодо придбання частки у статутному капіталі резидента Дія Сіті... що обумовлені настанням відкладальної або скасувальної обставини, визначаються законом» [12, ст. 30]. Ці механізми дозволяють інвесторам

отримувати корпоративні права без негайного внеску, що типово для венчурного фінансування на ранніх стадіях.

Додатковими формами є операції з цінними паперами та іноземне інвестування [10, ст. 2 ч. 4]. Під час воєнного стану форми адаптовано постановами КМУ № 382, № 1445, № 163, № 850, № 204, № 956, які забезпечують продовження функціонування режиму Дія Сіті, відновлення звітності та розширення видів діяльності [17–22]. Реєстр резидентів Дія Сіті є «публічним інструментом прозорості форм інвестування» [23].

Наукові джерела підкреслюють, що форми венчурного інвестування в Україні залишаються недостатньо спеціалізованими. О. М. Вінник та О. Р. Шишка зазначають, що «об'єктом венчурного інвестування є переважно об'єкти інтелектуальної власності, а ризик описується правилом «3-3-3-1», де лише 1 % проєктів повністю окупається» [1; 7; 27]. Явор О. А. аналізує цивільно-правові форми (договори, корпоративні права) та перспективи вдосконалення для захисту інвесторів [28].

Таким чином, принципи венчурного інвестування поєднують загальну свободу та рівність з спеціальною стабільністю Дія Сіті, суб'єкти охоплюють інвесторів, резидентів та гіг-спеціалістів, а форми еволюціонують від класичних договорів спільної діяльності та капітальних вкладень до конверсійних механізмів та умовних правочинів у цифровому режимі. Це створює передумови для формування повноцінної національної екосистеми венчурних інвестицій та інновацій, де Дія Сіті виступає «каталізатором переходу від спеціального регулювання до системного, адаптованого до європейських стандартів» [3; 12; 9]. Подальше вдосконалення потребує усунення прогалин у захисті ІР та механізмах виходу інвесторів, що підтверджується висновками сучасних досліджень 2021-2024 років [1; 8; 27; 28].

Такий комплексний підхід забезпечує баланс між високим ризиком венчурного фінансування та державними гарантіями, сприяючи залученню інвестицій у інноваційну діяльність України.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи викладене у розділі 1, слід зазначити, що венчурні інвестиції є специфічним видом інвестиційної діяльності, який поєднує високий рівень ризику з орієнтацією на фінансування інноваційних проєктів, насамперед на ранніх стадіях їх розвитку. Їх економіко-правова сутність полягає у вкладенні капіталу в об'єкти інтелектуальної власності та інноваційні продукти без належного майнового забезпечення, що зумовлює підвищені ризики для інвесторів, але водночас створює потенціал для значного економічного ефекту.

Встановлено, що правове регулювання венчурного інвестування в Україні має комплексний, але фрагментарний характер і здійснюється переважно нормами цивільного, господарського та інвестиційного законодавства. Відсутність спеціального нормативно-правового акта, який би системно визначав правовий режим венчурної діяльності, призводить до виникнення правової невизначеності, зокрема щодо захисту прав інвесторів, обігу об'єктів інтелектуальної власності та механізмів виходу з інвестицій.

Інноваційна діяльність, у свою чергу, виступає ключовим об'єктом венчурного інвестування та є складною багаторівневою категорією, що охоплює процеси створення, впровадження і комерціалізації нових технологій і продуктів. Її правове регулювання характеризується поєднанням загальних інвестиційних норм і спеціальних режимів стимулювання, серед яких особливе значення має правовий режим Дія Сіті як інструмент підтримки цифрових інновацій та залучення венчурного капіталу.

Доведено, що принципи венчурного інвестування базуються на засадах свободи договору, рівності учасників, невтручання держави та стабільності

правового режиму, тоді як суб'єктний склад охоплює інвесторів, стартапи, розробників інтелектуальної власності та спеціальних учасників цифрової економіки. Форми здійснення венчурного інвестування еволюціонують від класичних договірних конструкцій до сучасних інструментів, зокрема конвертованих позик і умовних корпоративних правочинів.

З вищеперелічених причин, сучасний стан теоретико-правових засад венчурного інвестування в Україні свідчить про поступове формування інноваційно-інвестиційної екосистеми, однак наявні прогалини у правовому регулюванні зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення законодавства, зокрема в частині спеціалізації правового режиму венчурних інвестицій, посилення захисту прав інвесторів та належного врегулювання обігу об'єктів інтелектуальної власності.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯ.CITY)

2.1. Нормативно-правова база регулювання венчурних інвестицій в Україні

Нормативно-правова база регулювання венчурних інвестицій в Україні має багатoshарову структуру, що поєднує загальні норми господарського та цивільного законодавства зі спеціальними актами, спрямованими на цифрову економіку. На вищому рівні знаходяться Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України, які встановлюють основні механізми укладення інвестиційних договорів, операцій з корпоративними правами та захисту майнових інтересів учасників. Ці кодекси доповнюються Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII, де інвестиційна діяльність визначається як «сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [10, ст. 2 ч. 1], а її забезпечення здійснюється «шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей» [10, ст. 2 ч. 3].

Важливим елементом бази є Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 р. № 40-IV, який інтегрує інвестиційні процеси в інноваційну сферу, передбачаючи державну підтримку через створення спеціальних режимів і податкових стимулів. Податковий кодекс України (зі змінами) та Кодекс законів про працю України формують фіскальну та трудову складові, дозволяючи застосовувати спеціальні ставки оподаткування та гіг-контракти для суб'єктів цифрової сфери. Ця загальна база створює рамки для венчурного фінансування, однак не містить спеціалізованих норм щодо високоризикових інвестицій у стартапи, що призводить до фрагментарності регулювання.

Перехід до спеціального рівня відбувся з прийняттям Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 р. № 1667-IX та Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та

інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 14 грудня 2021 р. № 1946-IX. Саме ці акти запровадили механізми, адаптовані до венчурних інвестицій у ІТ-секторі, включаючи податкові пільги та особливості корпоративних відносин. Податковий кодекс України в редакції після № 1946-IX «встановлює для резидентів спеціального режиму ставку податку на прибуток у розмірі 9 % та особливості оподаткування доходів гіг-спеціалістів за ставкою, визначеною пунктом 167.2 статті 167 ПКУ» [16; 9].

Підзаконний рівень представлений постановами Кабінету Міністрів України, які деталізують порядок реалізації спеціальних норм. Постанова КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1445 затверджує порядок подання заяв, форми документів і процедури ведення реєстру, забезпечуючи формальний та швидкий характер набуття статусу [21]. У період воєнного стану Постанова КМУ від 29 березня 2022 р. № 382 тимчасово адаптувала функціонування режиму, а її положення частково продовжено та уточнено Постановою КМУ від 13 лютого 2024 р. № 163 щодо відновлення звітності [17; 20]. Подальше вдосконалення відбулося через Постанови КМУ від 21 лютого 2025 р. № 204, від 11 серпня 2025 р. № 956 та від 14 липня 2025 р. № 850, які розширили перелік видів діяльності та внесли зміни до процедур функціонування режиму [18; 19; 22].

Наукові дослідження підкреслюють системні недоліки такої бази. О. Р. Шишка зазначає, що «відсутність єдиного спеціального закону про венчурне інвестування призводить до застосування загальних норм, які не враховують специфіку високоризикових інвестицій у об'єкти інтелектуальної власності» [27, с. 211–220]. О. А. Явор акцентує на цивільно-правових прогалинах у механізмах виходу інвесторів та захисту прав на інноваційні продукти, що знижує привабливість України для венчурного капіталу [28, с. 18–27]. А. М. Євков з колегами вказує на необхідність подальшої інтеграції норм про венчурне фінансування в загальну інвестиційну базу для створення повноцінної національної екосистеми [8, с. 65–74].

Таким чином, нормативно-правова база еволюціонує від загальних рамкових норм 1991–2003 років до спеціалізованих актів 2021–2025 років, що спрямовані на цифрові інновації. Однак фрагментарність і відсутність комплексного закону про венчурні інвестиції залишаються ключовими викликами, які спеціальний режим Дія.City частково компенсує, але не усуває повністю. Подальше вдосконалення вимагає систематизації підзаконних актів і адаптації до європейських стандартів захисту венчурних інвестицій.

2.2. Правовий режим спеціального правового простору «Дія.City»

Правовий режим спеціального правового простору «Дія.City» є ключовим елементом сучасного регулювання венчурних інвестицій в Україні, що створює унікальні умови для цифрових компаній та їх інвесторів. Основу режиму становить Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 р. № 1667-IX, який визначає «Дія Сіті» як «правовий режим, що створюється цим Законом для стимулювання розвитку цифрової економіки шляхом надання особливого правового режиму для провадження господарської діяльності у сфері інформаційних технологій» [12].

Статус резидента Дія Сіті набувається добровільно юридичною особою, зареєстрованою в Україні, після подання заяви до уповноваженого органу та внесення запису до реєстру. Критерії визначені статтею 5 Закону: «здійснення певних видів діяльності (комп'ютерне програмування, дослідження та розробки тощо), середня винагорода працівників та гіг-спеціалістів не менше еквіваленту 1200 євро, середньооблікова кількість працівників та гіг-спеціалістів не менше дев'яти осіб, кваліфікований дохід не менше 90 % загального доходу» [12, ст. 5 ч. 1]. Процедура має формальний характер, бо є «відсутність вимог щодо отримання спеціальних дозволів, ліцензування чи здійснення заходів державного нагляду (контролю)» [12, ст. 2 ч. 4 п. 5].

Принципи режиму забезпечують стабільність і захист, «держава гарантує чинність режиму протягом щонайменше 25 років з дня внесення першого резидента до реєстру, а також застосовує будь-які більш сприятливі норми, якщо такі з'являться» [12, ст. 3 ч. 2]. На всіх резидентів та їх учасників (акціонерів) поширюється «система державних гарантій захисту інвестицій, передбачена законодавством про інвестиційну діяльність та режим іноземного інвестування» [12, ст. 3 ч. 5]. Гіг-контракт визначається як «цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов'язується виконувати роботи та/або надавати послуги відповідно до завдань резидента Дія Сіті як замовника, а резидент Дія Сіті зобов'язується оплачувати виконані роботи та/або надані послуги і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови» [12, ст. 1 ч. 1 п. 1]. Це дозволяє гнучко залучати фахівців без застосування норм трудового законодавства в повному обсязі [14].

Особливі механізми для венчурних інвестицій передбачені статтями 29 та 30 Закону. Стаття 29 дозволяє конверсію позики в частку: «Договором позики... може бути передбачено, що на вимогу кредитора... боржник зобов'язаний прийняти кредитора до складу учасників... та вважати відповідну суму позики додатковим вкладом» [12, ст. 29]. Стаття 30 регулює умовні правочини щодо корпоративних прав: «Особливості укладення правочину щодо придбання частки у статутному капіталі резидента Дія Сіті... що обумовлені настанням відкладальної або скасувальної обставини, визначаються законом» [12, ст. 30]. Ці інструменти значно спрощують венчурне фінансування на ранніх стадіях.

Податкові переваги закріплені Законом № 1946-IX, який вніс зміни до Податкового кодексу України. Для резидентів Дія Сіті ставка податку на прибуток становить 9 % [16; 9]. Доходи гіг-спеціалістів у вигляді винагороди за гіг-контрактом оподатковуються за загальною ставкою ПДФО, а витрати на придбання акцій резидента Дія Сіті можуть включатися до податкової знижки [9]. Постанова КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1445 деталізує порядок реалізації цих положень, затверджуючи форми заяв і повідомлень [21].

Під час воєнного стану режим адаптовано Постановою КМУ від 29 березня 2022 р. № 382, а пізніше Постановою від 13 лютого 2024 р. № 163 щодо відновлення звітності [17; 20]. Подальші зміни внесено Постановами КМУ від 21 лютого 2025 р. № 204 та від 11 серпня 2025 р. № 956, які розширили перелік видів діяльності, стимульованих режимом Дія Сіті, та Постановою від 14 липня 2025 р. № 850, що скоригувала окремі процедури [18; 19; 22]. Практичне застосування забезпечується Реєстром резидентів Дія Сіті [23], Гайдлайном для ІТ-бізнесів «Резидентство в Дія.City» [2], Гідом з державних послуг «Статус резидента Дія Сіті» [6] та Роз'ясненнями Міністерства цифрової трансформації щодо постанови № 163 [24].

Правовий режим Дія S.City трансформує загальну нормативну базу в дієвий інструмент для венчурних інвестицій, надаючи стабільність, податкові стимули та спеціальні корпоративні механізми. Він створює передумови для формування національної інноваційно-інвестиційної екосистеми, де спеціальний простір виступає каталізатором залучення капіталу в цифрові стартапи. Водночас ефективність режиму залежить від подальшого узгодження з загальними нормами інвестиційного законодавства та усунення залишкових прогалин у захисті прав інвесторів.

Висновки до розділу 2

Слід констатувати, що правове регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні характеризується багаторівневою та еволюційною структурою, яка поєднує загальні норми цивільного, господарського та інвестиційного законодавства зі спеціальними правовими режимами, орієнтованими на розвиток цифрової економіки. Встановлено, що базове нормативне підґрунтя створює необхідні рамкові умови для здійснення інвестиційної діяльності, однак не враховує повною мірою специфіку венчурного фінансування, зокрема його високоризиковий характер та орієнтацію на об'єкти інтелектуальної власності.

Доведено, що відсутність спеціалізованого законодавчого акта, який би комплексно регулював венчурні інвестиції, зумовлює фрагментарність правового регулювання та знижує ефективність механізмів захисту прав інвесторів. Наявні нормативні положення не забезпечують достатньої визначеності щодо порядку виходу з інвестицій, розподілу ризиків та правового режиму інноваційних продуктів, що негативно впливає на інвестиційну привабливість України.

Водночас встановлено, що впровадження спеціального правового режиму Дія.City стало якісно новим етапом розвитку правового забезпечення венчурного інвестування. Зазначений режим забезпечує поєднання принципів стабільності, невтручання та свободи підприємницької діяльності з інструментами податкового стимулювання, гнучкими формами організації праці та спеціальними корпоративно-правовими механізмами, зокрема конверсією позики в частку та використанням умовних правочинів. Це значно спрощує залучення інвестицій у стартапи, особливо в ІТ-секторі.

Разом з тим, ефективність функціонування Дія.City має обмежений характер, оскільки він не усуває системних недоліків загальної нормативно-правової бази, а лише частково компенсує їх у межах окремого сегмента цифрової економіки. Збереження фрагментарності регулювання, наявність прогалин у сфері захисту прав інвесторів та обігу об'єктів інтелектуальної власності свідчать про необхідність подальшої систематизації законодавства.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОСИСТЕМИ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ

3.1. Проблемні аспекти правового регулювання венчурних інвестицій в Україні

Правове регулювання венчурних інвестицій в Україні, незважаючи на створення спеціального режиму Дія.City, продовжує характеризуватися системними прогалинами, які суттєво гальмують формування повноцінної національної інноваційно-інвестиційної екосистеми. Головною проблемою залишається відсутність єдиного комплексного нормативного акта, присвяченого саме венчурному інвестуванню. Як справедливо підкреслює О. Р. Шишка, «відсутність єдиного спеціального закону про венчурне інвестування призводить до застосування загальних норм, які не враховують специфіку високоризикових інвестицій у об'єкти інтелектуальної власності» [27, с. 211–220]. Аналогічної позиції дотримується О. А. Явор, зазначаючи, що чинне законодавство не забезпечує достатнього захисту прав інвесторів на стадіях виходу з проєкту та передачі корпоративних прав [28, с. 18–27].

Другою суттєвою проблемою є фрагментарність правового поля. Загальні норми Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, доповнені Законом України «Про інвестиційну діяльність», не диференціюють венчурні інвестиції від традиційних, що призводить до колізій при застосуванні механізмів конверсії позики в частку чи умовних правочинів поза межами режиму Дія.City. О. М. Вінник у своєму дослідженні наголошує, що «венчурне інвестування інноваційної діяльності потребує чіткого визначення суб'єктного складу та об'єктів, оскільки чинне законодавство не встигає за економічними відносинами» [1, с. 34–41]. Це особливо актуально для секторів, які не охоплюються переліком видів діяльності Дія.City, зокрема оборонних технологій (military tech) та глибоких

технологій (deep tech), де ризики втрати інвестицій через недостатній захист інтелектуальної власності зростають у рази.

Третьою проблемою є недостатня стабільність та передбачуваність регулювання в умовах воєнного стану. Хоча низка постанов Кабінету Міністрів України (№ 382, № 163, № 850, № 204, № 956) адаптувала функціонування режиму Дія.City, ці акти мають тимчасовий характер і не вирішують фундаментальних питань захисту інвестицій у випадку зміни правового режиму після завершення воєнного стану. А. М. Євков з колегами вказує, що «особливості венчурного інвестування інноваційної діяльності в Україні» вимагають постійних механізмів гарантій, яких на національному рівні поки що бракує [8, с. 65–74]. Крім того, обмежений перелік видів діяльності, стимульованих режимом Дія.City, не дозволяє поширити спеціальні корпоративні та податкові інструменти на всі інноваційні сектори економіки, що створює «двоколійність» регулювання: одні стартапи користуються перевагами, інші - ні.

Четвертою проблемою є слабкість механізмів захисту прав інвесторів на об'єкти інтелектуальної власності та виходу з інвестицій. Законодавство не передбачає пріоритетних прав венчурних інвесторів при банкрутстві чи примусовому відчуженні часток, а також не містить чітких норм щодо оцінки нематеріальних активів на ранніх стадіях проєктів. Монографічні дослідження С. В. Глібка та О. С. Кириченка підкреслюють, що в умовах адаптації до законодавства Європейського Союзу саме ці прогалини стають перешкодою для залучення іноземного венчурного капіталу [3, с. 45–67; 13, с. 112–145].

П'ятою, не менш важливою проблемою є недостатня інтеграція спеціального режиму Дія.City у загальну національну політику інноваційного розвитку. Реєстр резидентів Дія.City та гайдлайни Міністерства цифрової трансформації України є ефективними інструментами, але вони не створюють єдиної екосистеми, яка б охоплювала традиційні промислові інновації, аграрний сектор чи біотехнології. Як наслідок, венчурні інвестиції залишаються сконцентрованими виключно в ІТ-сфері,

що не відповідає стратегії переходу до національної екосистеми. Дослідження Я. В. Сімутіної та колективу також вказують на соціально-трудові виклики цифровізації, які посилюються відсутністю єдиних стандартів захисту гіг-спеціалістів поза межами Дія.City [25, с. 89–112].

Варто зважати, що проблемні аспекти правового регулювання венчурних інвестицій в Україні носять системний характер і полягають у фрагментарності норм, відсутності спеціального закону, недостатній стабільності гарантій та обмеженій сфері дії спеціального режиму. Ці недоліки не лише стримують залучення венчурного капіталу, але й перешкоджають формуванню єдиної національної інноваційної екосистеми, про яку йдеться в стратегічних документах держави.

3.2. Напрями вдосконалення правового забезпечення розвитку інноваційної екосистеми України

Перспективи розвитку національної екосистеми венчурних інвестицій та інновацій безпосередньо пов'язані з усуненням виявлених проблемних аспектів шляхом комплексного вдосконалення законодавства. Головним напрямом є прийняття спеціального Закону України «Про венчурне інвестування інноваційної діяльності», який би містив чіткі визначення, механізми захисту інвесторів та особливості регулювання операцій з об'єктами інтелектуальної власності. О. Р. Шишка та О. А. Явор одностайно вказують на необхідність такого акта для подолання фрагментарності та створення передбачуваних правил гри [27, с. 218–220; 28, с. 24–27]. Такий закон повинен інтегрувати кращі практики режиму Дія.City (конверсія позики, умовні правочини) та поширити їх на всі інноваційні сектори.

Другим стратегічним напрямом є подальша адаптація українського законодавства до acquis ЄС у сфері венчурного капіталу. Монографія С. В. Глібка та колективу детально обґрунтовує необхідність гармонізації норм щодо захисту інтелектуальної власності, податкових стимулів та корпоративного управління

відповідно до європейських директив [3, с. 189–245]. Це дозволить не лише зберегти стабільність режиму Дія.City протягом гарантованих 25 років, але й створити єдину національну платформу, сумісну з європейськими фондами венчурного капіталу та програмами Horizon Europe.

Третім напрямом є розширення та інституціоналізація спеціального режиму Дія.City до рівня національної екосистеми. Необхідно законодавчо передбачити можливість створення «дочірніх» режимів для інших секторів (наприклад, «Дія.Agro», «Дія.Defence», «Дія.Bio»), де застосовувалися б аналогічні податкові ставки 9 %, гіг-контракти та механізми конверсії. Постанови КМУ № 204 та № 956 вже демонструють тенденцію до розширення переліку видів діяльності; цей процес слід «закріпити на рівні закону та доповнити державними програмами співфінансування венчурних фондів» [19; 22]. О. С. Кириченко у своїй монографії підкреслює, що саме «інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості в умовах Четвертої промислової революції потребує таких інституційних рішень» [13, с. 312–368].

Четвертим напрямом є вдосконалення цивільно-правових механізмів захисту інвесторів. Зокрема, пропонується внести зміни до Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, які б передбачали пріоритетні права венчурних інвесторів при банкрутстві, обов'язкову оцінку нематеріальних активів та спеціальні правила виходу з інвестицій (exit rights). А. М. Євков з колегами та О. М. Вінник наголошують, що «такі зміни дозволять суттєво знизити ризики та підвищити привабливість України для бізнес-ангелів і венчурних фондів» [8, с. 72–74; 1, с. 39–41].

П'ятим напрямом є посилення державної підтримки та створення єдиної інфраструктури екосистеми. Це включає розробку національної стратегії розвитку венчурного інвестування з чіткими КРІ, створення державного венчурного фонду другого рівня та інтеграцію реєстру резидентів Дія.City з загальнонаціональною базою інноваційних проєктів. Дослідження Я. В. Сімутіної вказує на необхідність

«одночасного вирішення соціально-трудова питань цифровізації, що також має бути враховано в новому законодавстві» [25, с. 289–312].

Шостим, заключним напрямом є моніторинг та наукове супроводження реформ. Регулярні зміни до Податкового кодексу України, Кодексу законів про працю України та підзаконних актів повинні здійснюватися на підставі щорічних аналітичних звітів з обов'язковим залученням наукової спільноти. Гайдлайн для ІТ-бізнесів та Роз'яснення Міністерства цифрової трансформації України вже довели свою ефективність; їх модель слід поширити на всю екосистему [2; 24].

Тому, напрями вдосконалення правового забезпечення розвитку інноваційної екосистеми України мають бути комплексними та системними. Їх реалізація дозволить перейти від локального спеціального режиму Дія.City до повноцінної національної екосистеми венчурних інвестицій та інновацій, забезпечити стабільне залучення капіталу, захист прав усіх учасників та інтеграцію України в європейський інноваційний простір. Саме такий підхід, підкріплений сучасними науковими дослідженнями 2021–2024 років, стане запорукою конкурентоспроможності української економіки в глобальному вимірі.

Висновки до розділу 3

Узагальнюючи результати дослідження проблем та перспектив розвитку правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні, варто констатувати факт, що сучасний стан цієї сфери характеризується наявністю системних недоліків, які стримують повноцінне функціонування національної інноваційно-інвестиційної екосистеми. Ключовими проблемами залишаються фрагментарність нормативно-правового забезпечення, відсутність спеціалізованого законодавства про венчурне інвестування, недостатній рівень захисту прав інвесторів та неврегульованість питань обігу й комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Встановлено, що, попри впровадження спеціальних правових режимів, зокрема Дія.City, наявні механізми не забезпечують комплексного врегулювання венчурних відносин, а їх дія обмежується окремими секторами економіки. Це зумовлює збереження правової невизначеності щодо ключових елементів венчурного фінансування, зокрема процедур виходу інвесторів, розподілу ризиків та гарантій захисту вкладених коштів. Крім того, недосконалість інституційного середовища та обмежена інтеграція з міжнародними ринками капіталу негативно впливають на інвестиційну привабливість України.

Разом з тим, обґрунтовано, що розвиток правового регулювання венчурних інвестицій має значний потенціал, пов'язаний із подальшою цифровізацією економіки, адаптацією законодавства до європейських стандартів та впровадженням сучасних фінансово-правових інструментів. Перспективними напрямками вдосконалення є прийняття комплексного закону про венчурне інвестування, систематизація чинної нормативної бази, розширення спеціальних правових режимів, а також удосконалення механізмів захисту прав інвесторів і правового режиму інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження правового регулювання венчурних інвестицій та інноваційної діяльності в Україні підтверджує, що тема «від Дія.City до національної екосистеми» є не лише актуальною, але й стратегічно важливою для майбутнього розвитку національної економіки. У роботі послідовно розкрито теоретичні засади, чинне нормативне поле та шляхи подальшого вдосконалення, що дозволило сформулювати цілісне бачення еволюції правового регулювання від спеціального режиму до системної національної інноваційно-інвестиційної екосистеми.

У першому розділі встановлено, що венчурні інвестиції являють собою високоризиковий вид інвестиційної діяльності, спрямований на фінансування інноваційних проєктів на ранніх стадіях, де основними об'єктами виступають об'єкти інтелектуальної власності, а ризик описується класичним правилом «3-3-3-1». Інноваційна діяльність визначена як самостійний об'єкт правового регулювання, що поєднує науково-технічні розробки з комерціалізацією. Принципи, суб'єкти та форми здійснення венчурного інвестування ґрунтуються на свободі договору, стабільності режиму Дія.City та спеціальних механізмах (конверсія позики, умовні правочини), що вже створюють передумови для масштабування.

Другий розділ продемонстрував, що сучасна нормативно-правова база регулювання венчурних інвестицій в Україні має чітку ієрархію: від фундаментальних положень Цивільного та Господарського кодексів, Закону «Про інвестиційну діяльність» і Закону «Про інноваційну діяльність» до спеціальних актів 2021–2025 років. Ключовим елементом цієї бази став правовий режим спеціального правового простору «Дія.City», запроваджений Законом № 1667-IX та Законом № 1946-IX. Цей режим забезпечує стабільність протягом 25 років, податкові пільги (9 % податку на прибуток), гіг-контракти та унікальні корпоративні інструменти, що суттєво підвищують привабливість України для

венчурного капіталу. Постанови Кабінету Міністрів України № 1445, № 382, № 163, № 204, № 850 та № 956 забезпечили адаптацію режиму навіть в умовах воєнного стану, підтвердивши його життєздатність.

Третій розділ виявив системні проблемні аспекти, серед яких відсутність єдиного спеціального закону про венчурне інвестування, фрагментарність норм, обмеженість сфери дії Дія.City лише IT-сектором, недостатній захист прав інвесторів на об'єкти інтелектуальної власності та нестабільність гарантій у повоєнний період. Водночас визначено чіткі напрями вдосконалення: прийняття Закону України «Про венчурне інвестування інноваційної діяльності», поширення спеціального режиму на інші сектори («Дія.Agro», «Дія.Defence», «Дія.Bio»), гармонізація з *acquis* ЄС, внесення змін до Цивільного та Господарського кодексів щодо пріоритетних прав інвесторів та створення єдиної національної інфраструктури екосистеми.

Таким чином, проведене дослідження доводить, що правовий режим Дія.City став успішним пілотним проєктом, який уже довів свою ефективність у залученні інвестицій, створенні робочих місць та стимулюванні цифрових інновацій. Однак перехід до повноцінної національної екосистеми венчурних інвестицій та інновацій вимагає системних законодавчих змін. Саме комплексне вдосконалення нормативної бази дозволить усунути існуючі прогалини, забезпечити стабільний захист прав усіх учасників венчурних відносин, розширити сферу дії спеціальних механізмів на всю інноваційну сферу та інтегрувати Україну в європейський і глобальний інноваційний простір.

Отримані результати мають важливе теоретичне та практичне значення. Вони можуть бути використані для подальших наукових досліджень, підготовки законопроектів, розробки державних стратегій та рекомендацій для венчурних інвесторів і стартапів. У перспективі реалізація запропонованих напрямів дозволить Україні не лише зберегти лідерські позиції в IT-сфері, але й сформувати конкурентоспроможну національну екосистему венчурних інвестицій та інновацій,

здатну забезпечити технологічний прорив і стає економічне зростання в умовах глобальних викликів.

Висновки курсової роботи повністю підтверджують гіпотезу про те, що еволюція від спеціального правового режиму Дія.City до всеохопної національної екосистеми є об'єктивно необхідним і реально досяжним процесом за умови своєчасного та комплексного вдосконалення законодавства. Це стане ключовим фактором підвищення інвестиційної привабливості України та її інтеграції у світовий інноваційний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінник О. М. Щодо поняття венчурного інвестування інноваційної діяльності в Україні // Право та інновації. – 2021. – № 2 (34). – С. 34–41.
2. Гайдлайн для ІТ-бізнесів «Резидентство в Дія.City» [Електронний ресурс] / Міністерство цифрової трансформації України. – Режим доступу: https://city-backend.diia.gov.ua/storage/uploads/DC_start_kit.pdf (дата звернення: 01.02.2026).
3. Глібко С. В. Правове забезпечення інноваційного процесу в умовах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : монографія / С. В. Глібко, О. В. Розгон, Ю. В. Георгієвський та ін. ; за ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон. – Харків : НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, 2022. – 290 с.
4. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 01.02.2026).
5. Гук О. В. Інвестування інноваційної діяльності : навчальний посібник / О. В. Гук, Л. П. Шендерівська, Г. А. Мохонько. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 186 с.
6. Гід з державних послуг «Статус резидента Дія Сіті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://guide.diia.gov.ua/view/nabuttia-statusu-rezydenta-diia-siti> (дата звернення: 01.02.2026).
7. Дія.City : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://city.diia.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2026).
8. Євков А. М. Особливості венчурного інвестування інноваційної діяльності в Україні / А. М. Євков, А. М. Тупицька, В. О. Рубан // Форум права. – 2024. – № 3. – С. 65–74.
9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від

14 груд. 2021 р. № 1946-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 верес. 1991 р. № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

11. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04 лип. 2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

12. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 лип. 2021 р. № 1667-IX // Відомості Верховної Ради України. – 2023. – №№ 6–7. – Ст. 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

13. Кириченко О. С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості України в умовах Четвертої промислової революції : монографія / О. С. Кириченко. – Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2021. – 368 с.

14. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII (зі змінами щодо гіг-контрактів резидентів Дія.City) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

15. Ковалів М. В. Адміністративно-правове регулювання інноваційної діяльності : навчальний посібник / М. В. Ковалів, Н. В. Ортинська, І. Ю. Хомишин та ін. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2020. – 288 с.

16. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI (зі змінами щодо резидентів Дія.City) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лют. 2024 р. № 163 «Деякі питання відновлення звітності резидентів Дія Сіті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2024-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

18.Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лип. 2025 р. № 850 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування правового режиму Дія Сіті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2025-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

19.Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2025 р. № 204 «Про внесення змін до переліку видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2025-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

20.Постанова Кабінету Міністрів України від 29 берез. 2022 р. № 382 «Деякі питання функціонування правового режиму Дія Сіті у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2022-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

21.Постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2021 р. № 1445 «Деякі питання реалізації положень Закону України “Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні”» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-2021-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

22.Постанова Кабінету Міністрів України від 11 серп. 2025 р. № 956 «Про внесення змін до переліку видів діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2025-п#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

23.Реєстр резидентів Дія.City [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://city.diia.gov.ua/registry/resident> (дата звернення: 01.02.2026).

24.Роз'яснення щодо застосування постанови Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2024 р. № 163 [Електронний ресурс] / Міністерство цифрової трансформації України. – Режим доступу: https://city-backend.diia.gov.ua/storage/uploads/Роз'яснення_до_постанови_163.pdf (дата звернення: 01.02.2026).

25.Сімутіна Я. В. Соціально-трудоі права і виклики цифровізації : монографія / Я. В. Сімутіна, М. М. Шумило, С. В. Вишновецька та ін. ; за ред. Я. В. Сімутіної, М. М. Шумила. – Київ : Ніка-Центр, 2023. – 348 с.

26.Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.02.2026).

27.Шишка О. Р. Проблеми нормативно-правового забезпечення венчурного інвестування в Україні // Право України. – 2023. – № 3. – С. 211–220.

28.Явор О. А. Цивільно-правове регулювання венчурного інвестування в Україні: сучасний стан та перспективи // Право і суспільство. – 2024. – № 2. – С. 18–27.